

vulkancic.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Назив оригинала:
Frances Hodgson Burnett
LITTLE PRINCESS

Овај роман део је светског јавног књижевног добра.
Copyright © 2022 за ово издање Вулкан издаваштво

ISBN 978-86-10-04441-6

Ова књига штампана је на природном рециклираном папиру од дрвећа које расте у одрживим шумама. Процес производње у потпуности је у складу са свим важећим прописима Министарства животне средине и просторног планирања Републике Србије.

КЛАСИЦИ СЪЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ

ФРЕНСИС
ХОЏСОН БЕРНЕТ

МАЛА ПРИНЦЕЗА

Превела Звездана Шелмић

 Вулканчић

Београд, 2022.

УВОД

Мала принцеза и комплетна прича о Сари Кру

Не знам колико људи је свесно да оно што прочитамо у књизи представља само мали део приче – колико тога никада не буде испричано! – и колико се много ствари дешавало током приче коју читамо и у њој уживамо. Приче су помало налик на писма. Када пишемо писмо, често се деси да се тек касније сетимо нечега што смо пропустили, па кажемо: „Зашто нисам и то поменула?“ Када пишемо књигу, размишљамо о свему чега се сетимо у том тренутку, али ако бисмо причали сваки детаљ, књизи никад не би био крај. Између редова сваке приче постоји и нека друга прича, за коју нико не зна, а могу да је наслуте само људи јако вични погађању. Ни особа која пише причу можда не зна све о њој, али понекад зна и прижељкује да може некако да почне из почетка.

Када сам писала причу о Сари Кру, претпостављала сам да се код госпођице Минчин догађало много више

него што сам имала времена да тада откријем. Наравно, знала сам да постоје поглавља пуна догађаја и да се стално нешто дешава, а када сам од књиге правила позоришну представу, открила сам да постоје три чина препуна разних дешавања. Највише ме је изненадило када сам открила да је у школи било девојчица којима ни име нисам знала. На пример, девојчица по имену Лоти, врло занимљива мала особа, па онда вечито гладна кухињска помоћница која се од самог почетка дивила Сари. Ерменгард је испала много занимљивија него што сам мислила испрва. На тавану су се дешавале ствари које у књизи уопште нису поменуте, а извесни господин по имену Мелкиседек показао се као Сарин близак пријатељ и свакако не би био изостављен из књиге само да се појавио на време. Беки, Лоти и он живели су код госпођице Минчин и мени стварно није јасно зашто ми одмах нису јавили да су тамо. Они су исто толико стварни као и Сара и заиста није лепо од њих што нису извирили из позадине приче и рекли: „И ја сам ту – пиши и о мени.“ Али ето, нису то урадили – и то је њихова кривица а не моја. Људи који живе у причи коју неко пише треба да се појаве на самом почетку, куцну писца по рамену и кажу: „Хеј, а ја?“ Ако то не ураде, сами су криви због немара и лењости.

Након што је у Њујорку приређена позоришна представа *Мала ѝринцеца*, и након што је тако много деце дошло, видело и заволело Беки, Лоти и Мелкиседека, моји издавачи су ме упитали да ли бих могла да поново напишем Сарину причу, али тако да сада у њој буду сви људи и ствари који су раније били изостављени, па сам тако и

Мала ѝринџеза

учинила. Када сам почела, открила сам да постоје странице и странице дешавања које нису ушле чак ни у представу, па сам ево у овој новој *Малој ѝринџези* то исправила и записала све што сам успела да откријем.

Френсис Хоџсон Бернет

ПРВО ПОГЛАВЉЕ

Сара

Једног мрачног зимског дана, када је над лондонским улицама висила таква густа и тешка магла да су се упалиле уличне лампе и излози продавница блистали од гасног осветљења као да је ноћ, једна необична девојчица седела је крај оца у кочији која их је полако возила широким улицама.

Седела је подвијених ногу наслоњена на оца, који ју је обгрлио руком, и кроз прозор гледала пролазнике очима пуним неке необичне одрасле сете.

Била је толико мала да човек не би очекивао такав израз на њеном лицу. Такав поглед пристаје неком много старијем од дванаест година, а Сари Кру је било само седам. Међутим, одувек је сањарила и мислила о необичним стварима, и ни сама се није сећала дана када није размишљала о свету одраслих људи. Чинило јој се да већ дуго, дуго живи међу њима.

У овом тренутку се присећала дугог путовања из Бомбаја са својим оцем, капетаном Круом. Размишљала је о великом броду, о морнарима који су бешумно корачали тамо-амо, о деци која су се играла на палуби по врућини, о женама официра које су покушале да је наведу на разговор и смејале се њеним речима.

Сматрала је како је чудно што је донедавно била у Индији, под врелим сунцем, па потом насред океана, а сада се вози овим необичним колима кроз непознате улице по дану мрачном попут ноћи. То јој је било толико чудно да се прибила уз оца.

„Тата“, рекла је тихим тајанственим гласом једва чујним од шапата, „тата.“

„Кажи, душо?“ одговорио је капетан Кру, пригрливши је уз себе и гледајући јој лице. „На шта то Сара мисли?“

„Је ли ово то место?“ упитала је Сара шапатам, привијајући се уз њега. „Је ли, тата?“

„Јесте, мала Саро, то је. Коначно смо стигли.“ И мада јој је било само седам година, знала је да је отац тужан што је тако.

Чинило јој се да је прошло већ много година откако је отац почео да је припрема за то место, како га је увек звала. Мајка јој је умрла кад ју је родила, па јој није недостајала, јер је није ни упознала. Имала је само оца, младог, лепог, богатог и пуног љубави, и он јој је био једина породица на свету. Одувек су се заједно играли и лепо су се слагали. Знала је да је богат само зато што је чула људе како то говоре кад су мислили да она не чује, а чула је и како кажу да ће и она бити богата кад одрасте.

Само што Сара није знала шта значи бити богат. Одувек је живела у лепој кући, навикла је да буде окружена слугама који јој се клањају и зову је *мала сахид* и који испуњавају сваки њен прохтев. Имала је играчке, љубимце и ају, дадиљу која ју је обожавала, а с временом је сазнала да такве ствари имају само богати људи. Међутим, није знала ништа више од тога.

Током досадашњег живота само јој је једна ствар сметала – управо то место на које ће једног дана морати да оде. Индијска клима сматра се врло штетном за децу, па родитељи шаљу малишане одатле чим довољно порасту – обично у неку школу у Енглеској. Видела је другу децу да одлазе и чула је њихове родитеље како говоре о писмима која су добили од њих. Знала је да ће и она једном морати да оде, и мада су јој очеве приче о путовању и о другој земљи понекад биле занимљиве, бринула је што он неће моћи да остане са њом.

„Зар не можеш и ти са мном на то место, тата?“, питала је кад јој је било пет година. „Зар не можеш и ти у школу? Помагала бих ти са домаћим задацима.“

„Али нећеш морати дуго да останеш тамо, мала Саро“, одговарао је отац. „Бићеш у лепој кући где има много девојчица, и играћете се заједно, а ја ћу ти слати мноштво књига. И ти ћеш толико брзо порастати да ће ти се чинити да је прошла само година, а бићеш довољно велика и паметна да се вратиш овамо и пазиш на свог тату.“

Допадало јој се да размишља на тај начин. Водиће рачуна о кући, ићи ће са татом на јахање, седеће у челу стола кад буде приређивао вечере, разговараће са њим и читаће

његове књиге – то жели више од свега на свету, а ако пре тога мора да оде на то место, онда ће отићи. Нису јој биле важне друге девојчице, али ако буде имала много књига, моћи ће да се утешу. Волела је књиге више од било чега другог – заправо, стално је измишљала приче о дивним стварима и причала их самој себи. Понекад их је причала и оцу, а њему су се допадале исто колико и њој.

„Па, тата“, рекла је тихо, „ако смо стигли, онда треба да се помиримо с тим.“

Отац се насмејао и пољубио је. Он се уопште није помирио са помишљу да ће је оставити овде, али је знао да то не сме да покаже. Његова необична мала ћерка била му је велика утеха и знао је да ће бити усамљен када по повратку у Индију уђе у кућу знајући да неће видети прилику у белој хаљиници како му хита у сусрет. Зато ју је чврсто грлио док је кочија улазила на велики, потпуно незанимљив трг на којем је стајала кућа ка којој су се упутили.

Била је то обична велика кућа од цигле, иста као и све остале око ње, осим што је на улазним вратима блистала месингана плоча са крупним црним словима:

ГОСПОЋИЦА МИНЧИН

Школа за одабране мале даме

„Ево нас, Саро“, рекао је капетан Кру, трудећи се да звучи што ведрије. Подигао је ћерку из кочије, па су се попели уз степенице и позвонили. Сара је касније често помишљала како та кућа некако изгледа потпуно исто као госпођица Минчин. Била је достојанствена и лепо

опремљена, али је све у њој било ружно: чак и фотеље као да су биле пуне костију. У предворју је све било чврсто и угланцано – па и румени образи Месечевог лица на високом часовнику у углу деловали су некако орибано. У салону у који су их увели ширио се тепих са квадратном шаром, столице су биле четвртасте, а на масивној мермерној полици над камином стајао је тежак мермерни сат.

Сара је села на тврду столицу од махагонија и погледала око себе.

„Не свиђа ми се, тата“, рекла је. „Али мислим да се ни војницима – чак ни ако су храбри – не свиђа да иду у рат.“

Капетан Кру се гласно насмејао. Он је био млад и весео и никад му нису досадиле Сарине необичне изјаве.

„О, мала Саро“, рекао је. „Шта ћу ја радити кад не будем имао никога да ми говори мудрости? Нико други није тако мудар и озбиљан као ти.“

„Али зашто се смејеш ако мудро говорим?“, питала је Сара.

„Зато што си тако слатка кад то говориш“, одговорио је он и поново се насмејао. Потом ју је зграбио и пољубио. Престао је да се смеје и изгледао је као да ће се сваког часа расплакати.

Баш тада у собу је ушла госпођица Минчин. Стварно је личила на кућу: висока и обична, достојанствена и ружна. Имала је крупне, хладне очи налик на рибље и широк, хладан осмех такође налик на рибљи. Осмех је постао још шири када је угледала Сару и њеног тату. Чула је много лепих ствари о младом удовцу од даме која му је препоручила њену школу. Између осталог, чула је да је

у питању богат отац који је спреман да потроши много новца на своју ћерку.

„Биће ми велика част да преузmem бригу о тако лепом и паметном детету, капетане Кру“, рекла је, па је ухватила Сару за руку и погладила је. „Леди Мередит ми је рекла колико је интелигентна. Паметно дете је велико благо у школи попут моје.“

Сара је ћутке стајала, нетремице гледајући госпођицу Минчин. По глави су јој се, као и обично, мотале чудне мисли.

„Зашто каже да сам лепа?“, питала се. „Знам да уопште нисам лепа. Изабел, ћерка пуковника Грејнџа – е она је лепа. Има румене образе са јамицама и дугу косу боје злата. Ја имам кратку црну косу и зелене очи; осим тога, мршава сам. Свакако сам јако ружна. Дакле, почела је од лажи.“

Додуше, Сара је грешила у уверењу да је ружна. Тачно је да није личила на Изабел Грејнџ, коју су сматрали пуковском лепотицом, али је и она имала своје добре стране. Била је витка и гипка, прилично висока за своје године, и имала је живахно, привлачно лице. Црна густа коса јој се сама коврџала на крајевима. Боја њених очију јесте била мало неодређена, сивозелена, али очи су јој биле крупне и блиставе са дугим, црним трепавицама. Она није воле-ла боју својих очију, али многи други људи јесу. Па ипак, остала је чврсто уверена да је ружна и није јој се допало оволико ласкање госпођице Минчин.

„Ја бих лагала кад бих рекла да је она лепа“, размишљала је Сара даље, „и знала бих да лажем. Сигурно сам

једнако ружна као она – мада на други начин. Зашто говори такве ствари?“

Кад је боље упознала госпођицу Минчин, сазнала је и разлог. Открила је да управница школе говори потпуно исте ствари сваком оцу и мајци који доведу дете у њену школу.

Сара је стајала крај оца и слушала госпођицу Минчин. Капетан Кру је одабрао ову школу зато што су у њу ишле две ћерке леди Мередит, а капетан Кру је имао поверења у њену процену. Сара ће у школи бити „салонски ђак“^{*}, и имаће још веће привилегије него остала деца. Имаће своју спаваћу собу, па чак и сопствени дневни боравак; имаће свог коња и кочију, и собарицу уместо аје која ју је служила у Индији.

„Ни најмање не бринем за њено образовање“, рекао је капетан Кру и ведро се насмејао, гледећи Сару по руци. „Њу је потребно обуздавати да не учи превише. Одувек је седела са носом у књизи. Она не чита књиге, госпођице Минчин, она их прождире као да у њој чучи гладан вук. Одувек је жудела за књигама које ће прождирати, и сада жели књиге за одрасле – велике, дебеле књижурине, не само на енглеском, него и на француском и немачком – историјске књиге, биографије и поезију, све редом. Када видите да превише чита, одвучите је од књига. Терајте је да јаше, да изађе и купи нову лутку. Требало би да се више игра луткама.“

^{*} У енглеским интернатима, ученици су често били подељени у класе према висини школарине коју су плаћали. „Салонски ђаци“ су имали повлашћен положај у односу на „редовне“. (Прим. прев.)

„Тата“, јавила се Сара, „да сам ишла и куповала нову лутку сваких пар дана, сада бих их имала превише и не бих могла да их све волим. Лутке треба да буду присни пријатељи. Емили ће бити моја најбоља другарица.“

Капетан Кру је погледао госпођицу Минчин, а она му је узвратила поглед.

„Ко је Емили?“, упитала је.

„Реци јој, Саро“, насмешио се капетан Кру.

Док је објашњавала, Сарине сивозелене очи биле су врло озбиљне, а ипак топле.

„То је лутка коју још увек немам“, рекла је. „Лутка коју ће ми тата тек купити. Ићи ћемо заједно да је нађемо. Дала сам јој име Емили. Она ће бити моја другарица када тата оде. Желим је да бих могла да јој причам о њему.“

Широк, рибљи осмех госпођице Минчин постао је још шири.

„Како оригинално дете!“, рекла је. „Стварно јединствено!“

„Да“, сложио се капетан Кру и загрлио Сару. „Она је стварно дивно дете. Молим вас да је лепо пазите, госпођице Минчин.“

Сара је неколико дана остала са оцем у хотелу – заправо, остала је све до дана кад ће он отпловити назад у Индију. Заједно су ишли у град, обишли много продавница и купили мноштво ствари. Многе од тих ствари Сари су биле заиста потребне: али капетан Кру је био брзоплет, безазлен млад човек и желео је да његова ћеркица има све што јој се допадне и све што се њему допадне, па су тако купили много више одеће него што је

потребно седмогодишњем детету. Било је ту сомотских хаљина опшивених скупим крзном, и чипканих хаљина, и везених, и шешира са великим, меким нојевим перјем, и бунди од хермелина са одговарајућим муфом, и кутија са малецким рукавицама и марамицама и свиленим чарапама у толиким количинама да су се учтиве девојке у продавницама сашаптавале како то чудно дете са крупним, озбиљним очима сигурно мора бити нека страна принцеза – можда ћерка неког индијског раџе.

А на самом крају, нашли су Емили, мада су пре тога обишли много продавница играчака и погледали много других лутака.

„Хоћу да изгледа као да није лутка“, говорила је Сара. „Хоћу да изгледа као да слуша када јој говорим. Проблем са луткама, тата“, накривила је главу и замислила се, „јесте у томе што лутке као да никада не чују.“ И тако су гледали велике и мале лутке – лутке са црним и лутке са плавим очима – лутке са смеђом косом и плавим плетеницама, обучене и необучене.

„Знаш“, рекла је Сара кад су гледали једну лутку без одеће. „Ако не буде имала хаљину када је нађем, можемо је одвести код кројачице да добије одећу по мери. Одећа лепше стоји ако се шије по мери.“

После многих разочарања у разне лутке одлучили су да пођу пешице и гледају излоге, а да их кочија прати. Прошли су две или три радње не улазећи унутра, а онда, кад су стигли до једне радње која и није била нешто велика, Сара је нагло стала и зграбила оца за руку.

„О, тата!“, узвикнула је. „Ево Емили!“

Поруменела је, а у сивозеленим очима појавио се израз као да је управо препознала некога кога добро познаје и воли.

„Види, ту нас је чекала!“, рекла је. „Идемо по њу.“

„Где ти то“, приметио је капетан Кру, „некако ми се чини да неко треба да нас упозна са њом.“

„Ти ћеш јој представити мене, а ја ћу представити тебе“, одлучила је Сара. „Али препознала сам је истог часа кад сам је видела – и зато мислим да је и она мене препознала.“

Можда је то и било тачно. Лутка је свакако имала врло интеллигентан израз лица када ју је Сара узела у руке. Била је то велика лутка, али не превише, па се могла лако носити; имала је светлосмеђу косу, дугачку и таласасту, налик на плашт, а очи су јој биле сивоплаве и бистре, са меким, густим трепавицама – правим, а не само нацртаним.

„Наравно!“, рекла је Сара, гледајући је у очи док ју је држала на крилу. „Наравно, тата, ово је Емили.“

И тако су купили Емили и стварно је одвели код кројачице и наручили јој гардеробу скоро исто толико раскошну као што је Сарина. Тако је и она имала чипкане хаљине, сатенске и муслинске, шешире и капуте, прекрасно рубље опшивено чипком, рукавице, марамнице и бунде.

„Хоћу да она увек изгледа као да има добру мајку“, изјавила је Сара. „Ја сам њена мајка, мада ће ми она бити и другарица.“

Капетан Кру би иначе неизмерно уживао у таквој куповини, али га је стално прогонила једна тужна мисао. Све ово је значило да ће ускоро морати да се растане од своје најдраже, необичне мале другарице.

Те ноћи је устао из кревета и отишао да погледа Сару, која је спавала грлећи Емили. Црна коса јој се расула по јастуку и помешала са Емилином смеђом, а обе су носиле чипкане спаваћице и обе су имале дуге трепавице које су бацале сенку преко образа. Емили је толико личила на право дете да је капетану Круу било драго што ће бити са Саром. Дубоко је уздахнуо и повукао се за брк са дечачким изразом лица.

„Хај-хо, мала Саро“, мрмљао је. „Мислим да немаш појма колико ћеш недостајати тати.“

Сутрадан ју је одвео код госпођице Минчин и оставио је тамо. Било је предвиђено да исплови следећег јутра. Објаснио је госпођици Минчин да његове послове у Енглеској води адвокатска канцеларија „Бароу и Скипворт“, да им се може обратити са свим могућим питањима, и да ће они плаћати рачуне за Сарин смештај и школовање. Он ће писати Сари два пута недељно, а њој треба пружити све што пожели.

„Она је разумно дете и никада не пожели нешто што није безбедно за њу“, додао је.

Онда је одвео Сару у њену малу дневну собу и ту су се опростили. Сара му је села у крило и ухватила га за ревере капута, па му се загледала у лице.

„Да ли покушаваш да ме научиш напамет, мала Саро?“, упитао је, милујући јој косу.

„Не“, одговорила је. „Већ те знам. Ти си ту, у мом срцу.“ Загрлили су се, пољубили и остали тако као да нису у стању да пусте једно друго.

Када је кочија отишла, Сара је седела на поду у својој дневној соби, са рукама под брадом, и пратила ју је погледом све док није скренула иза угла. Крај ње је седела Емили, па је и она гледала за кочијом. Госпођица Минчин је послала своју сестру, госпођицу Амелију, да види шта ради нова девојчица, а ова је утврдила да не може да отвори врата.

„Закључала сам се“, јавио се изнутра миран, учтив гласић. „Желим да будем неко време сама, ако дозвољавате.“

Госпођица Амелија је била пуначка и здепаста и неизмерно се дивила својој сестри. Такође је била и много пријатнија по природи, али је беспоговорно слушала госпођицу Минчин. Вратила се у приземље прилично узнемирана.

„Никада нисам видела тако чудно, стармало дете, сестро“, рекла је. „Закључала се у собу и не прави ни најмању буку.“

„Што је много боље него да вршти и отима се, као неке девојчице“, одвратила је госпођица Минчин. „Верујем да је ужасно размажена и да ће направити страшну гужву. Ако је икад неко дете имало све што пожели, онда је то она.“

„Отворила сам њене кофере и сложила ствари у орман“, додала је госпођица Амелија. „Никад нисам видела ништа слично – бунде од самуровине и хермелина, праву белгијску чипку на рубљу. И ти си видела ту одећу. Шта мислиш о томе?“

„Мислим да је то потпуно бесмислено“, оштро је рекла госпођица Минчин; „али лепо ће изгледати у првом